

Dr hab. Piotr Grabowiec

Wrocław, 16.05.2023

Kierownik Katedry Studiów Europejskich

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr. lic. Artur Górskiego
WPLYW MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH
NA DUSZPASTERSTWO PARAFIALNE.
STUDIUM PASTORALNE
NA PRZYKŁADZIE METROPOLII WARSZAWSKIEJ
napisanej w Katedrze Teologii Pastoralnej i Nauk Pomocniczych UKSW w
Warszawie
pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Jana Kazimierza Przybyłowskiego

Opinię sformułowano na podstawie oceny następujących komponentów rozprawy doktorskiej Pana mgra lic. Artura Górskiego:

1. Wybór i sformułowanie tematu dysertacji.
2. Struktura dysertacji i kompozycja tekstu.
3. Założenia badawcze, metodologia i metodyka pracy naukowej.
4. Merytoryczna wartość opracowania wraz z oceną stopnia oryginalności dysertacji doktorskiej.
5. Dobór i charakterystyka bazy źródłowej.
6. Język rozprawy oraz poprawność formalno-techniczna

1. Wybór i sformułowanie tematu dysertacji

Jak zauważa ksiądz Profesor Janusz Mariański „w ponowoczesności każdy ma prawo do eksperymentowania w swoim życiu, także i w dziedzinie wyborów moralnych, nie tylko według zasady „nie tylko-lecz także”. Czasy ponowoczesne wiążą się z konstruowaniem własnej tożsamości osobowej i społecznej. Taka osobowość nie jest dana „raz na zawsze”, odgórnie, lecz musi być ustawicznie tworzona. W działaniach wielu ludzi współczesnych trudno dostrzec bezpośredni związek z wartościami i normami bezwzględными. W sytuacji rozchwianych systemów wartości i norm zwłaszcza ludzie młodzi czują się zagubieni i pozbawieni autorytetów. Sprzyja temu kult różnorodności i kreowanie inności, życie można uchwycić wyłącznie jako następstwo poszczególnych stanów „Teraz”.¹ Włączając powyższą konstatację w obraz zsekularyzowanego świata zachodniego, wskazać należy tło cywilizacyjne w postaci gwałtownego rozwoju Globalizacji a w tym szczególnie nas tu interesujących globalnych sieci komunikacyjnych, które w wymiarze kulturowym, ekonomicznym, politycznym czy społecznym coraz intensywniej zmieniają życie współczesnego człowieka. Rację ma autor dysertacji pisząc, że „świat, w którym Apostołowie głosili Dobrą Nowinę, bardzo przypomina naszą obecną rzeczywistość (s.6). W tym przede wszystkim, że żyjemy w świecie rozproszonego sacrum, w świecie, który można by nazwać współczesnym Koryntem, gdzie wielość wartości i prawd wymaga od Ludu Bożego nowej ewangelizacji, otwartej na nowoczesne formy komunikacji. Słusznie zatem doktorant wskazuje na media społecznościowe jako jedno z kluczowych obecnie narzędzi w „staraniu Kościoła, aby Ewangelia dotarła do największej liczby chrześcijan, aby Słowo Boże miało nie tylko wymiar indywidualny, ale także by było bardziej słyszalne i dostępne na całym świecie”(s.8). By jednak tak się mogło dzieć, należy budować kulturę komunikacji za pomocą mediów społecznościowych na jednej z najważniejszych płaszczyzn relacji wiernych i Kościoła, na płaszczyźnie parafii. Stąd przyjęty temat pracy i związany z nią cel eksploracyjny uznać należy za jak najbardziej właściwy. Jak pisze autor „celem pracy jest zbadanie możliwości pełnego wykorzystania potencjału mediów społecznościowych w duszpasterstwie parafialnym” i antycypując konkluzję niniejszej oceny pracy, cel ten w zasadzie udało się doktorantowi osiągnąć.

¹ J. Mariański, *Religia w społeczeństwie ponowoczesnym*, Oficyna Naukowa, Warszawa 2010, s.25.

2. Struktura dysertacji i kompozycja tekstu

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia. Rozdział I „Teoria mediów społecznościowych”, rozdział II „Media społecznościowe w działalności pastoralnej parafii”, rozdział III „Próba oceny działalności mediów społecznościowych wybranych parafii metropolii warszawskiej oraz rozdziału IV „Dobre praktyki parafialnych mediów społecznościowych”. Struktura przyjęta przez doktoranta jest właściwa i wydaje się być bardzo przejrzysta a podział każdego rozdziału na trzy podrozdziały podkreśla porządek formalny pracy. Bardzo ważny jest dla całej wartości pracy rozdział III gdzie autor przeprowadza badania empiryczne. Jego umiejscowienie w strukturze jest właściwie uzasadnione, poprzedzone bowiem rozdziałami teoretycznymi w założeniu powinno przygotować właściwie czytelnika do próby eksplanacji, z którą mamy do czynienia w rozdziale IV i w zakończeniu.

3. Założenia badawcze, metodologia i metodyka pracy naukowej.

W każdej pracy naukowej winno znaleźć się klarowne przedstawienie założeń badawczych, metodologii i metodyki pracy naukowej. W tym przypadku ta swoista tożsamość badacza nie jest tak oczywista. Doktorant stosuje badania eksploracyjne nie uzasadniając i nie werbalizując takiego wyboru, co wydaje się potrzebne w każdej pracy naukowej. Jednocześnie można odnaleźć niezbędne w tej metodzie pytania jakie trzeba postawić w toku jej realizacji:

- jaki jest podstawowy cel badań?
- jakie są najważniejsze pytania badawcze?
- jakie metody badawcze pozwolą udzielić na nie najtrafniejszych, najbardziej wyczerpujących odpowiedzi?
- jakie grupy badanych należy poddać badaniu?
- gdzie i w jaki sposób można rekrutować uczestników badania?

- za pomocą jakich narzędzi należy przeprowadzić badania?

Nie podważając sensu przyjętej metody badawczej, sędzę, iż dostępna doktorantowi wiedza i doświadczenie pozwoliłyby przyjąć metodę wyjaśniającą, przeprowadzając bardziej wnikliwą analizę badanego zjawiska, stawiając pytania badawcze i hipotezy, które można by było zweryfikować za pomocą badań empirycznych. Autor zresztą nie unika wniosków, które brzmią często jak tezy. I oczywiście przyjmuję zawarte w zakończeniu, między innymi, stwierdzenie, że „niniejsze opracowanie stanowi jedynie wstęp do dalszych, bardziej pogłębionych badań ze względu na różnorodność i obfitość treści zamieszczanych na różnych platformach społecznościowych” (s.204), pozostawiając sobie poczucie pewnego przyjętego przez doktoranta minimalizmu poznawczego.

Bardzo cennym wydaje się przedstawienie w zakończeniu pracy syntetycznie przedstawionych konkluzji, które sprawnie wieńczą przyjętą metodykę pracy. Wyraża to wspomnianą już przeze mnie, wartą podkreślenia, klarowność struktury oddającej porządek myślenia.

4. Merytoryczna wartość opracowania wraz z oceną stopnia oryginalności dysertacji doktorskiej.

Dokonując oceny merytorycznej pracy chciałbym podzielić jej zakres na dwie części. Pierwsza dotyczyć będzie wąsko rozumianego przedmiotu pracy, druga aspektów kontekstualnych, które niewątpliwie implikują problematykę zawartą w temacie pracy.

Autor niewątpliwie wykazuje się bardzo dobrą wiedzą na temat teorii i funkcjonowania mediów społecznościowych. Przyjęta typologia mediów społecznościowych i definicje przytoczone przez doktoranta wskazują na jego wysokie kompetencje. Również znajomość dokumentów Kościoła, także w perspektywie historycznej, odnoszących się do znaczenia komunikacji i środków

masowego przekazu, wydaje się bez zarzutu. Wysoki walor merytoryczności dotyczy oczywiście analizy badań i wniosków, czyli rozdziały III i IV.

Nie co inaczej wygląda merytoryczna wartość pracy we wspomnianym aspekcie problemów kontekstualnych. Mówiąc o kontekście mam na myśli tę problematykę, którą autor często słusznie przywołuje w pracy, ale która jest przez niego słabo uzasadniona teoretycznie. W rozdziale II na stronie 54 czytamy: „Środki społecznego przekazu mają duży wpływ na kulturę. Komunikacja za pośrednictwem mediów wpływa na kulturę globalną. Obecnie mamy do czynienia z kulturą, która wyraża się poprzez nowe techniki, język i punkty widzenia. Prasa, kino, radio, telewizja i internet to przykłady nowoczesnych narzędzi komunikacji społecznej. Są to złożone zjawiska, które definiują współczesną cywilizację. Działania te warunkują przemiany społeczne i kulturowe, których skutki widoczne są w życiu religijnym”. W cytowanym fragmencie roi się od fundamentalnych problemów. Zagadką jest to, co autor rozumie zatem pod pojęciem „kultura globalna”. Nie znajdziemy w zasadzie w pracy żadnej konceptualizacji globalizacji. Jak rozumieć stwierdzenie o definiowaniu współczesnej cywilizacji. Również ta kategoria jest nie określona, a właśnie to ona wyraża procesy sekularyzacyjne, konsumpcjonizm, pluralizm wartości, dominację liberalnych porządków aksjo-normatywnych, zjawisk implikujących problem współczesnego człowieka i jego relację do Boga a może bardziej brak tej relacji a tym samym brak właściwego rozumienia miłości bliźniego. Autor również odnosi się do kategorii prawdy, ale i tu brak definicji, którą warto w pracy naukowej wyrazić, mimo milczącego założenia jej treści. Często autor odwołuje się do rzetelności mediów. Szkoda, że nie odwołuje się do sformułowanych i opisanych zasad etyki dziennikarskiej, szczególnie do problemów z coraz mniej obecnym dziennikarstwem jakościowym. Pewnym potknięciem jest nie stosowanie kategorii powszechnie używanych i opisanych teoretycznie jak np. „wykluczenie cyfrowe”, o którym opisowo autor pisze w odniesieniu do użytkowników mediów społecznościowych w parafiach.

Zdarzają się również drobne niejasności. Mam wątpliwość co do stwierdzenia autora: „Dlatego też, centralną ideą jednoczącą ludzi w Kościele jest Jezus Chrystus, a sakramenty, które są sprawowane przez lokalną społeczność, stanowią centrum spotkania z Nim”. Czy można użyć tu pojęcia idea? Spotykamy się i jednoczymy z osobą Jezusa nie z jego ideą.

Mimo moich zarzutów, co do braku rozwinięcia niektórych kategorii teoretycznych i ich przedstawienia oraz wskazania przyjętej przez autora interpretacji z uzasadnieniem, trzeba uznać, że w głównym zakresie tematu pracy doktorant wykazał się właściwą wiedzą merytoryczną. Zakładam, że przyjęta konwencja pracy zakładała minimalizację wyjaśniania uznanych za oczywiste, kategorii teoretycznych a nie jest wynikiem braku erudycji autora.

5. Dobór i charakterystyka bazy źródłowej.

Można uznać, że dobór i charakterystyka bazy źródłowej nie budzi zastrzeżeń, poza tymi obszarami merytorycznymi, których, moim zdaniem, w pracy brakuje, a na które wskazałem w punkcie 4.

6. Język rozprawy oraz poprawność formalno-techniczna

Język rozprawy jest zasadniczo klarowny. Pojawiają się potknięcia stylistyczne. Zdarzają się też powtórzenia słów, które w dużym zagęszczeniu „szpecą” cały akapit. (Zob. s.54).

Konkluzja

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pana Artura Górskiego pt. „Wpływ mediów społecznościowych na duszpasterstwo parafialne. Studium pastoralne na przykładzie metropolii warszawskiej” czyni zadość wymogom merytorycznym i formalnym sformułowanym w Ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.); w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.); w Ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789). Dysertacja świadczy o umiejętnościach Autora w kwestii ustalenia przebiegu postępowania badawczego, projektowania sposobów eksploracji źródeł oraz techniki weryfikacji wiedzy źródłowej, przeprowadzenia badań jakościowych, analizowania danych i formułowania wniosków.

Rozprawa doktorska „Wpływ mediów społecznościowych na duszpasterstwo parafialne. Studium pastoralne na przykładzie metropolii warszawskiej” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, pozwalając na wykazanie ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata.

Przedkładam wniosek, aby Pan mgr Artur Górski uzyskał zgodę na udział w dalszych etapach postępowania w przewodzie doktorskim.

Proponuję następujące tezy do dyskusji:

1. W jaki sposób procesy sekularyzacyjne wpływają na kierunek rozwoju katolickich mediów cyfrowych
2. Co można zrobić na poziomie parafii dla zmniejszenia wciąż obecnego wykluczenia cyfrowego.

KIEROWNIK
Katedry Studiów Europejskich
Piotr Grabowicz
dr hab. Piotr Grabowicz